Viljandi Kesklinna Kool

Keskkonnateadlik nipiga käsitöö

Käsitööolümpiaad

Koostaja: Katariina Leets 9.kl
Juhendaja: Tatjana Anniko

Viljandi 2019

Sissejuhatus

Tänapäeva maailmas on järjest enam moes taaskasutus. Kui alles mõni aeg tagasi oli tähtis vaid asjade tootmine siis nüüd pööratakse rohkem tähelepanu ka sellele, mis saab nendest toodetest pärast kasutust. Enam ei aktsepteerita vanade jäätmete ja prügi lihtsalt metsa alla viskamist. 21.sajand on keskkonnateadlik. Keskkonna säästmine on nii prügi sorteerimine kui ka ümbertöötlemine muudeks materjalideks, jne. Mind huvitab materjalide taaskasutus ja erinevad võimalused, kuidas seda teha. Nimelt, taaskasutus moeloomingus.

Lisaks riiete ostmisele kaltsukast on võimalik luua ka ise vahvaid, erilisi rõivaesemeid teise ringi materjalidest. Taaskasutusega on katsetanud mitmed kuulsad moeloojad nii Eestist kui ka välismaalt. Materjalideks võib olla ükskõik milline materjal tingimusel, et see oleks taaskasutus. Puit, plast, metall, tekstiil, nahk, paber- nende materjalidega on moekunstnikud üle maailma eksperimenteerinud oma kollektsioonides. Teosed on meedias suurt tähelepanu pälvinud, suures osas heakskiitu saanud, aga ka kriitikat.

Joonis 1

https://theolivia.files.wordpress.com/2010/04/garyharveynewspaperdressfotoidaschmidt.jpg

Kõrvaloleval pildil (joonis 1) on näha, kuidas kuulus moekunstnik Gary Harvey, endine Levi´s loovjuht, on katsetanud vanade ajalehtedega. Kollektsiooni on kajastatud ka ajakirjas Vouge, kus on seda kirjeldatud nii: “Kaasaegne, moekas stiil, ökoloogilise lähenemisega.”.

Reet Aus

Eestlastest on kõige silmapaistvam taaskasutusmoe looja on Reet Aus. Tema disain, ideed ja keskkonna hoidmise propageerimine on muutnud maailma. Ta on tegelenud taaskasutusliku moega juba üle 10 aasta. Peale suurtel moenädalatel jne osalemise tegi moelooja viis aastat tagasi suurprojekt, milles paljastatati Bangladeshi rõivatööstuste telgtagused. Toodi avalikkuse ette õudused, mida tavainimesed poes osteldes ei näe. Lisaks kasutas ta ära sealsete suurte tehaste tekstiilijäätmeid, et luua uut moodi. Kogu sellest mitme aasta pikkusest uurimusest on valminud ka dokumentaalfilm “Out of fashion”.

Joonis 2

www.upmade.org/case-studies

Up-shirt (joonis 2) on disainitud Reet Ausi poolt. See on 100% taaskasutatud T-särkidest, selle tootmisel on säästetud keskmiselt 91% vett ja 85% CO2. Need olid valmistatud 2014.a laulu-ja tantsupeoks.

Järjest rohkem on avaliku elu tegelasi, kes katsetavad *vintage*-moega. Keskonnateadlikust võim näha ka EV101 presidendiballil. Nimelt, Anne Frank-Vironi imeilusa ballikleidi maksumus oli vaid üks kroon (joonis 3).

Joonis 3

https://annestiil.delfi.ee/mood/presidendiballile-uhekroonise-kleidiga-loe-kuidas-taaskasutuskleidid-estonias-ilma-tegid?id=85497463

Töö idee ja kavandamine

Kui ma alustasin oma praktilise töö kavandamist, siis teadsin kohe, et tahan teha mõne riideeseme. Olen varemgi kapist leitud vana kanga õmmelnud püksteks. Veel tahtsin ma, et see ese läheks kokku minu stiiliga ja mida hea meelega kanda võiksin. Polnud veel ühtegi mõtet mis see olla võiks, kas kott, püksid, seelik või hoopis midagi muud. Pidasin esmalt oluliseks leida põnevat ning kvaliteetset materjali. Lootsin, et huvitavat materjali leides hakkab mul peas iseenesest ideid tekkima.
Alustasin otsinguid endale kõige lähemalt- ema kapist. Meie perekonnal on palju vene ajast maha jäänud mitmesugust materjali, sest minu üks vanaemadest oli kaubamaja juhataja, mis tol ajal oli puhas luksus. Tema sai soetada endale ükskõik millist defitsiiti . Kõik need virnad linu, käte-ja pearätte, kangaid, niite, jne olid nüüd seal kapis suuremas osas lihtsalt seisma jäänud. Valik oli suur ja nii tuhlasin ma seal koos emaga terve tunni. Lõpuks olin leidnud suure kotitäie siidrätikuid, pitsilise hõlsti koos pluusiga ja minu ema esimese heegeldustöö. Rätikuid vaadates tekkis mul kohe inspiratsioon. Osa kolmnurkseid siidrätikuid olid laulupidudelt ja vahvates sini-valgetes ja isegi sinimustvalgetes värvitoonides. Alguses mõtlesin teha seeliku aga sel juhul oleks osa rätikutel olevat teksti kaduma läinud. Lõpuks tuli mul idee teha laiad, kottis püksid, kus rätikud saaks nö särada. Kuna tegelen laulmise ja rahvatantsuga, siis oleks mugav ja põnev nendega ka laagrites olla. Pitspluusiga ei tekkinud mul kohe väga head ettekujutust aga haarasin selle siiski kaasa.

Ühel vaheaja päeval leppisimegi käsitöö õpetajaga kokku päeva, millal tööd alustada. Näitasin talle materjale ja rääkisin talle oma mõtetest. Pitsidega kujutasin ma ette pluusi ja rätikute idee oli juba olemas. Ma ei suutnudki alguses otsustada, kas teen püksid või hoopis pluusi, seega hakkasingi tegema mõlemat paralleelselt.

Pluus

Mul oli valida kahe erineva pitsi vahel. Üks oli minu ema esimene suur heegeldustöö(imeilus ja peen motiividest heegeldatud kandiline linik ja teine pluusike kuulus mu vanaemale. Minu vanaema kahjuks elus enam pole, et rääkida kus seda kantud on, aga tänu minu ema mälestustele sain ma sellest rohkem teada. Esmapilgul tundub ilmselt väheusutav, et sellist

peent, filigraanset pitsi võis kanda Nõukogude aja inimene. Minu vanaema nimelt, oli kaubamaja juhataja ja sai endale kõik kõige ilusamad asjad, mis võib- olla poeriiulitele ei jõudnudki. Minu ema sõnul kandis vanaema seda oma pulma järgsel peol. Seetõttu on see väga hoitud, vähe kasutatud ja meie perele tähtsa väärtusega.

Üleval Joonis 4

Tahtsin pluusi õmmelda üsna lihtsa lõikega, et pits selle taustal eriti välja paistaks. Pitsi oli vähe,segasid ka sissevõtuvoldid, et õmmelda sellest kogu ese, seega otsisime õpetajaga tema varudest lisaks sobivaid kangaid. Leidsime linase riide, mida oli laulupeo kleitide õmblemisest järele jäänud. Seda oli täpipealt piisavalt ka minu idee jaoks. Seega olid mul olemas kõik materjalid.

Selline oli algselt minu vanaemale kuulunud pitsist pluus (joonis 4).

Edasi hakkasin mõtlema, milline pluus võiks välja näha. Selleks, et pitsi näidata võimalikult palju, mõtlesin ema pitsi panna täies suuruses seljale ja vanaema pluusist käiseotsad.

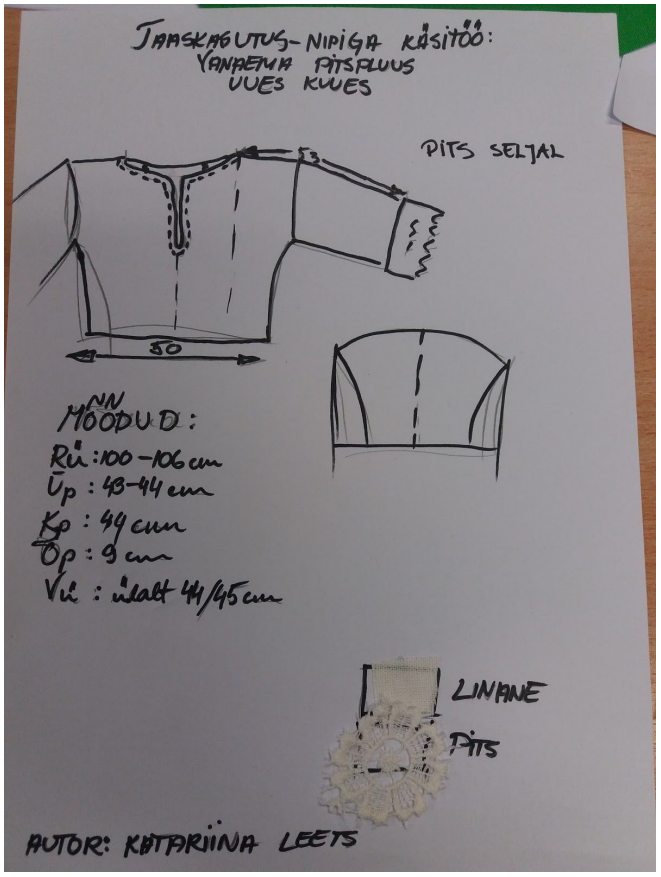

Vasakul Joonis 5. Pluusi kavand(lõplik)

Väikeseks detailiks lisasin ette lõhuku. Teostasin esialgse kavandi (joonis 5) ja hakkasin õpetaja abiga võtma endalt mõõte.

Sobiva lõiget pluusi jaoks ma ei leidnud ja nii otsustasime konstrueerida lõike ise. Lihtsa pluusi lõige polnud üldse raske, nõudis vaid täpset ettekujutust, milline see välja võiks näha. Pärast mõnda aega aru pidamist oli lõige kavandatud vastavalt oma mõõtudele ja sai teha suuremale paberile ning välja lõigata (joonis 6).

Joonis 6

Joonis 7

Edasi tuli pluusi osad välja lõigata linasest kangast (joonis 7). Kui osad lõigatud, sobitasin pitsi selja osale, et näha kuidas see tegelikult välja näeks (joonis 8). Pluusi planeerides tundusid mulle ema ja vanaema pitsimustrid piisavalt sarnased aga neid päriselt kanga peal sobitades enam mitte. Vanaema pitspluusi materjal oli ema omast tunduvalt erinev. Otsustasin, et kahjuks ema pitsi kasutada ei saa(ei raatsinud ka ilusat linikut katki lõigata. Tuli teha kõik osad vanaema omaga.Kavandades kujutasin ette, et kuna kasutan ka linast materjali, siis võiks pluus olla veidi avarama lõikega , tagant mitte päris tavaline, vaid seljalt

veidi läbipaistev. Algul mõtlesin ka alläärele pitsi lisada, kuid tundus , et saab liiga palju. Pluus eest meenutaks lihtsat rahvarõivapluusi, tagant oleks üllatus.

Alustasin selja-ja esiosa kokkuõmblemisega. Enne seda paigutasin täpselt lõigatud pitsiosa seljadetaili keskele, mõõtsin ühendusõmbluste asukohad täpselt ära ja õmblesin pitsi selja keskele, äärestasin. Õmblesin esiosale sissevõtuvoldid .Seejärel õmblesin kokku mõlemad käised ning kinnitasin põhiosale. Õmblesin lõhikuga kaelusekandi ja steppisin 1mm kauguselt üle selle ääred, et korralikult hoiaks. Steppisin maha ka pitsi ja riide ühenduskohad, allääre kitsa palistuse. Viimaseks õmblesin käiseotstesse pitsi, steppisin üle sellegi ääre ja mu pluus saigi valmis. Kõik õmblused, mida tegin, käisin juba töö käigus üle overlokiga, et ei tekiks hargnemisi ja jääks seest puhas.

Joonis 8.

Püksid

Haaremi stiilis püksid on väga laiad ja voogavad. Nii saab sinna õmmelda palju põnevaid siidrätikuid. Mul oli palju erinevaid valikuid, sest kott oli suur. Leidsin sealt palju NSV Liidu teemalisi kui ka vana Õllesummeri rätiku. Seal oli samuti minu vanavanaema kuulunud nö poes käimise pearätik, minu ema maalitud siidisall ja palju muudki sentimentaalset minu perekonnale. Valik oli tõesti lai ning kõigepealt jaotasin kõik rätikud värvide ja materjalide ühtesobivuse järgi. Seejärel valisin hunnikutest välja oma lemmikud. Väljavalituteks sai üks NSV Liidu 40.juubeli, 35. laulu-ja tantsupeo, sini-must-valge ja helesinine siidirätik. Laulu-ja tantsupeo rätikuga kaasneb ka üks tore lugu. Nimelt see kuulub minu vanaisale, kes on laulupeol käinud üle 50 aasta järjest. Ta on juba 80 aastat vana ja üks väheseid, kui mitte ainuke, kes käib siiani suure tahtega laulupeol.

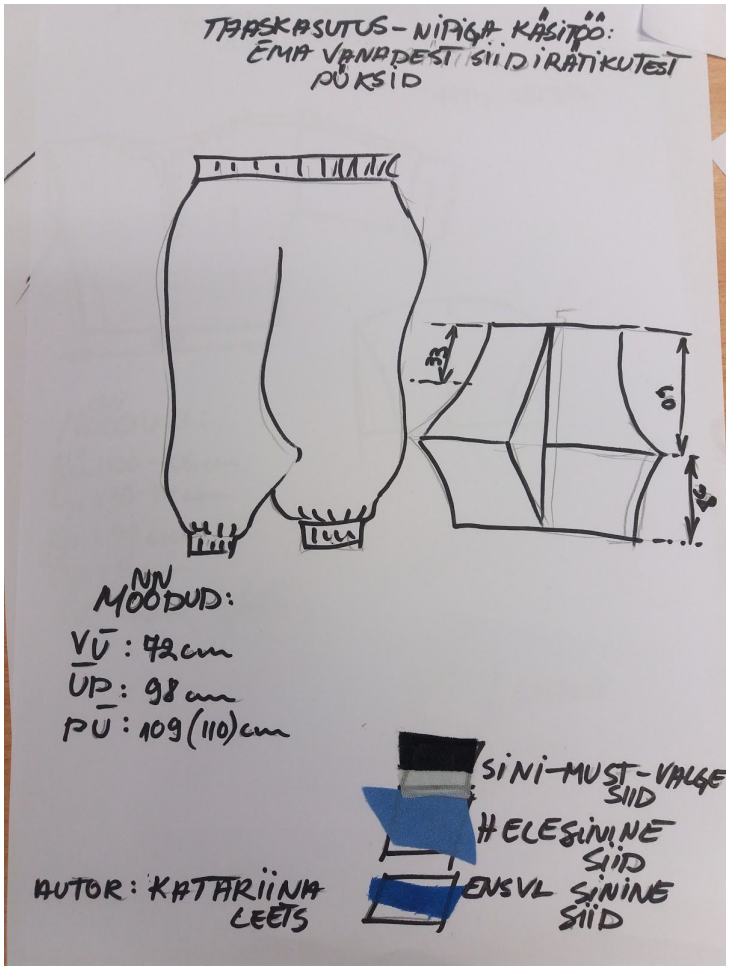

Joonis 9

Kui värvipalett ja kangad valitud, sai hakata lõiked tegema. Need sain samuti kui pluusi puhul, st tegin ise. Selleks võtsin, õpetaja abiga, esmalt vajalikest kohtadest mõõdud. Koostasin sellest kavandi (joonis 9). Lõikasin mõõtude järgi lõike välja paberist.

Kuna iga rätiku kogus oli piiratud, siis ei saanud lõikeid välja lõigata nii nagu pluusi. Pidin hoopis ise õmblema

selle suurema kanga. Selleks laotasin rätikud lõigetele just nii nagu soovisin neid pükstelegi näha (joonis 10).

Edasi hakkasingi õmblema tükke kokku overlokiga ja lõikama parajaks lõike järgi.

Vasakul joonis 10.

See viimane võttis tohutu aja, et täpselt lõike järgi ühesuurused saaks. Siidine riie on ju libe ja hoolimata traageldamisest ning nööpnõeladest nihkub paigast.

Mõne kuluvama koha peal tegin üle peale overloki ka tavalise õmblusega. Lõime suunda ma samuti kanga nappusest valida ei saanud aga õnneks jäi lõpptulemuses kõik isegi päris hästi. Järgmiseks õmblesin alt kokku mõlemad sääred ja siis püksipooled omavahel. Kuna mõnes kohas oli siidi libeduse tõttu nihet näha, siis pidi veel natuke arutama ja üle õmblema, kuni mõlemad pooled sümmeetrilised oleks.

Viimseks asjaks oli vaja panna kumm nii ülal-kui ka allääre. Voldid kummi peal tulid kohati natuke viltused, sest lõimesuund polnud nii, nagu sellise koha peal peaks. Kuid sellest pole lugu, kui ma sinna midagi parata ei saanud. Viimane pilk veel mõnda ebatäpsusesse ja olidki ka püksid valmis.

Kokkuvõtteks

Mina olen rohkemgi kui rahul sellega, kuidas mõlemad asjad välja kukkusid. Kanda samu asju, mida mu ema, vana-ja vanavanaemagi kandsid, on uhke tunne. Lisaks sain ära kasutada palju head materjali, mis oleks ilmselt veel väga pikaks ajaks lihtsalt kappi seisma jäänud. Miks mitte teha samasugused haaremipüksid oma pereliikmetelegi. Nii püksid kui ka pluus on täpselt minu stiil ning ei jõua ära oodata, millal on võimalus neid kanda.

Veel olen ma rahul sellega, et hoolimata tihedatest tööpäevadest leidsin aega vormistada töö korralikult, nii et ma sellega rahul oleks. Käisin koolis õmblemas vaheaegadel, et lõpetada töö tähtajaliselt. Siinkohal tahan tänada oma juhendajat, kes andis mulle võimaluse ja aega koolis õmblemas käia.

Püksid on kerged ja hingavad, lubavad liikuda ja tunda ennast mugavalt. Ideaalne riietus suveks, et käia laagrites, sõpradega väljas või mõnuleda niisama koduaias. Kuna ma tegelen rahvatantsuga, siis pükste teema sobib väga hästi nendega tantsupeo proovide vaheaegadel ringi tatsamiseks. Veel üheks suureks boonuseks on erilisus. Ma võin kindel olla, et mitte keegi ei saa mulle samasuguste pükstega tänaval vastu kõndida. Need on pilkupüüdvad ja neil on rääkida lugu, nagu kõigil teise ringi riietel. Ainuke asi, mis oleks võinud teisiti teha on, et need võiks isegi veel lohvakamad olla.

Pluus on etnolik aga samas tänapäevane. Sobib käimiseks hiliskevadest varasügiseni. Pits seljal lisab pluusile erilisust ja peenust. See tuli välja täpselt selline, isegi parem, kui ma kavandanud olin.

Neid mõlemaid saab kanda nii omavahel koos aga ka paari pannes mõne muu riideesemega. Eriti pluusile sobiks nt sõlg või moodsad teksad. Ühele sündmusele, mida ootan alati juba terve aasta, sobiksid nad valatult. Selleks on Viljandi pärimusmuusika festival.

Siin ongi minu kaks lõpetatud keskkonnateadlikku riideeset minul seljas (joonis 11 ja 12).

Joonis 11(Reet Leets 2019)

Joonis 12(Reet Leets 2019)